

عناصر کالبدی معماری ایرانی - اسلامی بازار قدیم دزفول و ویژگی های آن ها در

هدایت جریان هوا

امید رهایی*^۱، شقایق سیستانی کرم پور^۲، علی رهایی^۳

^۱ دکترای معماری، استادیار دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، دانشکده معماری

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات خوزستان

^۳ کارشناسی ارشد خاک و پی، دانشگاه تهران

چکیده

معماری سنتی شهرهای تاریخی ایران (دوران پس از اسلام) همواره بیانگر فرهنگ ایرانی - اسلامی مردم بومی بوده است. علاوه بر این که محدودیت های اقلیمی هر منطقه از عوامل اصلی ایجاد سبک های خاص معماری است. در این میان بازار سنتی در شهرهای ایرانی - اسلامی، مهم ترین کانون فعالیت های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بوده است و سامانه بسیار منظمی به شمار می رود. مقاله حاضر به بررسی عناصر منحصر به فرد معماری ایرانی - اسلامی بازار قدیم دزفول می پردازد و تلاش دارد تا ضمن شناسایی ویژگی های کالبدی آن ها، توجیهی بر علل شکل گیری آن ها، با توجه به محدودیت های اقلیمی و لزوم برقراری و هدایت جریان دائمی هوا در فضاهای داخلی، بیابد. برای این منظور از روشی ترکیبی استفاده شد: در مرحله اول با تدوین راهبردی تجربی، عناصر بومی معماری ایرانی - اسلامی بازار (متغیرهای تحقیق) شناسایی و داده های پژوهش گردآوری شدند. تحلیل ها بر روی داده ها با استفاده از روش توصیفی - مقایسه ای صورت گرفت. به منظور تأیید نتایج، جریان هوای داخل در نمونه انتخابی با روش CFD شبیه سازی شد. نتایج نشان می دهد که موقعیت فضاهای پر و خالی، میدانچه ها، تناسبات بازار و موقعیت بازشوها در بازار سامانه ای منظم را تشکیل داده است که بر اساس یافته های این پژوهش، شرایط جریان هوا (متغیر وابسته) را در بازار تعیین می کنند و تغییرات در وضعیت هریک، موجب برهم زدن سامانه، شرایط آسایش و متعاقباً مختل شدن عملکرد آن (به عنوان یکی از مهم ترین عوامل هویت دهنده به شهر ایرانی اسلامی) می گردد و هم چنان که در توسعه بازار و مرمت آن مشاهده گردیده است، آن را به یک نماد غیر عملکردی تبدیل می نماید. پژوهش حاضر ضمن بررسی رابطه بین عناصر ایرانی اسلامی مذکور، راهکارهایی اجرایی را در توسعه و احیای بازار ارائه می دهد.

واژگان کلیدی: معماری ایرانی - اسلامی، اجزای کالبدی، جریان هوا، بازار کهنه دزفول.

Physical Elements of Iranian-Islamic Architecture in Dezful Ancient Bazaar & their Features in Airflow Directing

Omid Rahaei

Ph.D. in Architecture ,, Assistant Professor, Shahid Rajaei Teacher Training University, Faculty of Architecture

Shaghayegh Sistani Karampoor

M.A. Student of Architecture

Ali Rahaei

M.Sc. of Civil Engineering (Major : Soil and Foundation) , University of Tehran

Abstract:

The traditional architecture of the historic cities of Iran (Islamic period) has always reflected the culture of the indigenous people. Moreover, each region's climate constraints are of the major factors for creation of particular style of architecture. Amid these, the traditional markets in Islamic- Iranian towns have been the most important centers for cultural, social and political activities and are considered very organized systems. This article explores the unique elements of Islamic Iranian architecture of Dezful old Bazaar. It tries to identify their physical characteristics and justify the reasons for their formation, with regard to climatic constraints and the need to establish and conduct a constant flow of air in indoor spaces. For this purpose, a combined method was used: At the first stage, with the experimental strategy development, indigenous elements of Islamic Iranian architecture of Bazaar (research's variables) were identified and survey data were collected. Analysis of the data was done using descriptive comparing method. In order to validate the results, the indoor air flow of the selected sample was simulated using CFD method. The results indicate that the position of full and empty spaces, squares, proportions of the Bazaar, and the position of openings has created an orderly system that based on the findings of this research determine the flow conditions (as a dependent variable) in the market and each changes causes disrupting the system, comfort and subsequently disrupting its function (as one of the most important factors in giving identity to Islamic Iranian city) And, as has been observed in market developments and renovations, it converts it into a non-functional symbol. Examining the relationship between the Islamic Iranian elements, the present research proposes certain approaches for the development and revival of bazaar.

Keywords: Islamic Iranian architecture, Physical components, Air flow, Dezful old Bazaar.